Яловенко Ольга Вікторівна кандидат філологічних наук, доцент кафедри англійської мови та методики її навчання Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини, вул. Садова, 2, м. Умань, 20308, тел.: (04744) 345-82, e-mail: olha.yalovenko@ukr.net, https://orcid.org/0000-0001-8787-7339.

ТЕРМІНИ «ISSEI», «NISEI», «SANSEI» ЧЕРЕЗ ПРИЗМУ КУЛЬТУРНОЇ МЕТАФОРИ

Вступ. Сучасний стан розвитку вітчизняної лінгвістики насамперед характеризується тим, що ця наука значно розширила обрії не тільки філологічного, але й соціогуманітарного знання в цілому. Твердження про те, що сучасна лінгвістика суттєво інтегрована в інтердисциплінарний дискурс, набуло статусу аксіоми.

Сучасна лінгвістика вивчає мову в усій складності її прояву. Це гуманітарна наука, яка є і розділом культурології (на рівні з мистецтвознавством і літературознавством), і філології (на рівні з літературознавством), а також галуззю семіотики (де мова виступає як символ / знак). Водночас ця наука є наукою про історію, культуру, політику, мистецтво, психологію тощо.

Теза відомого вченого про існування будь-якого культурного явища (і лінгвістики і літературознавства в тому числі) на межі «border study», хоча і стала констатацією сучасного наукового буття, але не втратила своєї *актуальності*, навіть поглибила своє значення, оскільки набування власної ідентичності і виразності на межах стає дедалі складнішим, оскільки дедалі складнішим стає відповідь на питання «Чи є межі у лінгвістики / літературознавства?».

Складність завдання, що стоїть перед сучасними науковцями різних генерацій, полягає не тільки в тому, що стрімко мінливі світ, образ життя і мислення людини обумовлюють появу безлічі нових понять соціології,

Created by Universal Document Converter

політології, психології, філософії, які покликані пояснити і суть цих змін, і образ нової людської свідомості в нових умовах і що сучасна лінгвістика повинна швидко переосмислити ці поняття крізь естетико-поетологічну призму, щоб по-своєму продемонструвати становлення нової художньої картини світу.

Труднощі передусім у тому, що більшість понять із сфери згаданих вище галузей знань проходять довгий шлях від стадії народження слова-образа, що відображає загальні риси нового явища культури, до стадії його обґрунтування як наукового терміну. І часто саме наука про мову / літературу направляє процес понятійного оформлення філософських, культурологічних, соціологічних тощо термінів, систематизуючи, класифікуючи, інтерпретуючи безліч соціогуманітарних поглядів та концепцій. До таких понять належать актуальні нині культурологічні форми з префіксами *«мульти-», «транс-», «полі-», «кросс-»,* дискусія щодо змісту яких триває і досі.

Проблема полягає ще й в тому, що в океані різноманітних соціогуманітарних концепцій і понять науковцю важко додержуватися єдиного курсу (літературознавчого чи мовознавчого), оскільки завжди є спокуса звернути з курсу і зануритися у вир культурологічних або соціологічних вимірів[1].

Мета розвідки передбачає реалізацію таких теоретичних та практичних завдань: 1) розгляд різних підходів до визначення термінів «Issei», «Nisei», «Sansei» в розрізі культурної метафори; 2) аналіз метафор, які мають культурологічний підтекст. **Предметом** дослідження є твори японсько-американських та азійсько-американських порубіжних письменників, таких як Х. Ямамото, Д. Лагірі, К. Морі, М. Соне, Б. Мухерджі, Ф. Чіна.

Виклад основного матеріалу. У сучасному транскультурному світі проблема людини, яка зображується як така, що наділена гібридною

[1] Маємо на увазі роботу визнаного нині фахівця з постколоніальних студій Мадини Тлостанової. Її монографія «Проблема мультикультуралізму і література США кінця XX століття» (2000 р.), стала ледь не перший масштабним літературознавчим дослідженням в цьому напрямі, проте літературознавчі візії в ній розчинилися, розпорошилися у розлогих історичних, культурологічних, соціологічних екскурсах.

Created by Universal Document Converter

ідентичністю, дедалі частіше стає об'єктом полеміки. Вихід на новий рівень розв'язання проблеми ідентичності вбачається в ідеях транскультури, яка фіксує факт збереження особою власної самості при одночасній належності її до багатьох культурних традицій. Транскультурна ідентичність розпочинається із ідеї «інтеркультурності»[2], зі спроби порозуміння через комунікацію та часто некомунікацію, тобто порозуміння за допомогою засобів невербальної комунікації.

Помітно прискорюються сьогодні й темпи соціальних і культурних змін, отже, «ідентифікації стають дедалі короткочасними. Нові форми самоототожнення накладаються на попередні, можливо, більш глибоко вкорінені форми ідентичності» [1], адже культурні відмінності розглядались як ті, що потрібно подолати. Приблизно з другої половини 60-х років стратегія асиміляції («assimilation strategy») почала піддаватися ревізії, а різні демократичні держави так чи інакше приходили до визнання культурного різноманіття. Культурна неоднорідність перестає вважатись чимось, із чим потрібно боротись або тим, що необхідно усунути.

Без сумніву, сучасна лінгвістика пов'язана з літературою, і саме у художній літературі виразно постають проблеми національної і культурної «ідентичності», які невіддільно пов'язані з характером сучасних глобалізаційних процесів. Культура потрактовується передовсім в термінах порубіжних дискурсів, локусах колоніальності, креолізації, гібридності, діаспори, «метисизації» тощо[3]. Н. Висоцька зауважує, що «у 1914 р. Р. Геррік закликав до створення літератури, яка б відбивала змішану кров американців»

---

[2] Основна мета інтеркультурності полягає в укріпленні миру між людьми різних країн та національностей, віросповідань і політичних поглядів за допомогою взаємообміну культурними досягненнями.

[3] Термін «метиска» («mestizo») належить американо-мексиканській письменниці Глорії Анзалдуа. Після виходу її автобіографії "Порубіжжя / La Frontera: нова метиска" (La Frontera: The New Mestiza, 1987) термін "порубіжжя" увійшов у всі галузі гуманітарних та соціальних наук; він позначає різноманітні варіанти міжрасових комбінацій. Детально ілюструючи та обґрунтовуючи теорію порубіжжя, Ґ.Анзалдуа намічає рух свідомості метиски до гібридизації, а також підсумовує риси нової ідентичності (з гібридною свідомістю). Тому, щоб вижити у порубіжжі / ти мусиш жити «*sin fronteras*» (без кордонів) / стати перехрестям.

Created by Universal Document Converter

[2, с. 58]. Яскравим прикладом у цьому плані є азійсько-американська література, завдання якої зводиться до того, щоб якомога ближче наблизити читача до правильного розуміння «іншого» і допомогти йому пройнятися всіма аспектами відмінності. Це дає змогу простежити еволюцію світогляду героя-маргінала, тобто, коли «чужий» якоюсь мірою стає «своїм», а отже, ближчим.

В центрі уваги культурологів та літературознавців опиняються проблеми ідентичності вчорашнього іммігранта – сьогоднішнього громадянина США, його порубіжної та гібридної свідомості (Ґ.Анзалдуа, Г.Бгабга, Л.Лоу, Р.Янг). Саме тому при аналізі етнічних творів важливою є приналежність письменника до певного покоління іммігрантів, що дозволяє глибше проникнути до художнього світу автора, адже в деяких діаспорах кожне покоління має свою символічну назву. Н. Бідасюк зауважує про «Issei – перше покоління вихідців з Японії, Nisei – друге, Sansei – третє. Manongs – перше (старше) покоління американців філіппінського походження. ABCD (American Born Confused Desi) і ABC (American Born Chinese) – терміни, що використовуються для позначення другого і третього покоління іммігрантів з Південної Азії та Китаю відповідно» [3, с. 137].

Issei. Перше покоління іммігрантів (Issei) С. Вонг називає «споживачами їжі» («big eaters»), чиє життя продиктовано необхідністю виживання і пристосування. Письменники Іссей прагнули до повного збереження «свого». Ш. Лім зауважує, що «письменники з етнічних меншин, особливо перше покоління, які лише зійшли з човна або Боїнга 747, мають роздвоєний погляд; як оптична ілюзія, їхня ідентичність складається з більше, ніж однієї частини, – як образ, який одночасно є молодою красунею та старою відьмою. Такий подвійний, навіть потрійний чи багатоаспектний ракурс існує одночасно. Так і з ідентичністю іммігранта та американця. Хоча іммігрант одночасно є і чужинцем, і американцем, його свідомість працює або в одному руслі, або в іншому» [4, с. 22].

Created by Universal Document Converter

В. Ліпіна зазначає, що «перші письменники Іссей не відображали у власних творах дискримінаційного становища японців в Америці» [5, с. 34]. Тематика та проблематика їхніх творів не була пов'язана лише з драматичним пошуком ідентичності в новому світі. Навпаки, опинившись на іншому континенті, вони створювали «свій» світ (свою Індію, свій Китай тощо), і підтримували «свої» традиції. Це і пояснює той факт, що «переважну кількість творів іссей було написано японською мовою» [6, с. 45].

Твори письменників першого покоління в основному порушують тему вигнання, болісної втрати, суму за батьківщиною, ностальгії, самотності, важкої асиміляції. Показано складні і часто болісні процеси адаптації до нової країни, що тотожно символічному «виживанню» серед «чужих», оскільки письменники зосереджуються на особливостях «своєї» країни.

У творах письменників іссей бачимо також одвічну проблему «батьки і діти», і яскравим підтвердженням цьому є оповідання Хісае Ямамото «Сімнадцять складів» («Seventeen Syllables», 1988), де зображено стосунки матері та доньки. Хоча відмінності у поглядах на світ представників першого покоління іммігрантів та їх дітей, народжених в Америці, вважаються нездоланними, однак завжди залишається натяк на можливість порозуміння.

Схожі мотиви простежуються у творчості американської письменниці бенгальського походження Д. Лагірі (насамперед, це роман «Тезка» («The Namesake», 2003) та інші твори письменниці).

Таким чином, проблема конфлікту й зв'язку поколінь є лише одним із багатьох питань, які висвітлюються у творчості сучасних японсько-американських / азійсько-американських письменників. Разом із зазначеними проблемами потребують подальшого дослідження й характерні як для азійсько-американської літератури в цілому, так і для жіночої японсько-американської літератури зокрема, теми дискримінації, «інакшості», неоднозначності культурного та етно-соціального самовизначення. Приміром, у творчості Д. Лагірі проблему культурної інакшості вбачаємо у гендерному аспекті. Образ жінки письменниця показує, в основному, крізь внутрішньо

Created by Universal Document Converter

самотніх, скривджених і нещасних жінок; «часто героїні Д. Лагірі привозять традиційні ґендерні ідеології Індії, де сім'я має надзвичайно важливе значення» [7, с. 141].

Nisei. Представниками другого покоління американців індійського / японського походження (нісей) вважають нащадків перших мігрантів, народжених між 1910 та 1940 роками. Нісей, народжені вже у США, поступово починають шукати ідентичність між двома культурами, задаючись питанням «яка саме з них моя?», тяжіючи до самовизначення в ролі американців. Нісей стає своєрідним символічним культурним «мостом» між Індією / Японією та Америкою. Т. Біляніна у цьому контексті зауважує, що «характерною рисою цього етапу розвитку літератури є критика стереотипних образів азіатів у літературі «білих» [6, с. 46].

Друге покоління схильне до марнотратства – «вони не такі заощадливі і більш вибагливі» [8, с. 55]. Письменники нісей вдаються до американських реалій та до подвійної ідентичності героя, який самоствердується через відносини з іншими американцями. У гібридизованій ідентичності їхніх героїв відбувається символічний культурний «сплав» «свого» та «чужого», відповідно азійського та американського. А. Артеаґа показав цей процес математично: «Має бути I+I=3, а не i+I=i і/або i+I=I» [9, с. 157]. Показовою в цьому плані є творчість Е. Лем, Д. Чанг, А. Куо, Д. Лагірі та інших.

Культурну подвійність відчуває і сам автор. Так, Д. Лагірі, яка належить до другого покоління іммігрантів, приймає дві культури. Вона пише: «Для того, щоб не ідентифікувати себе з тією чи тією культурою, я приймаю обидві. Я зрозуміла, що один плюс один дорівнює два, а не нуль» [10, с. 104].

«Свій» символічний «плюс» в порубіжній азійсько-американській ідентичності вбачає Н. Висоцька: «Є пряма стежка до ствердження американської «гібридності» із знаком «плюс». Її апологети зосереджують зусилля на доведенні расово-змішаної природи населення Нового Світу від самого початку, хоч би як намагалася офіційна історіографія минулого приховати цей факт» [2, с. 77].

Created by Universal Document Converter

Ф. Чін також відзначив особливий літературний статус японсько-американських письменників другого покоління – нісей, «які на відміну від китайських, прагнули перевершити у майстерності своїх улюблених англомовних письменників» [11, с. 23].

Т. Біляніна зазначає, що «в японсько-американському дискурсі, на відміну від інших дефісних літератур, зокрема китайсько-американської, проблема першого та другого поколінь іммігрантів (іссей та нісей) набуває особливого значення у світлі подій часів Другої світової війни, а саме вимушеного переселення американців японського походження до ізольованих поселень та інтернування таких громадян за кордони США» [6, с. 35].

Саме тому творчість азійсько-американських письменників доцільно розглядати в контексті покоління, до якого належить письменник: іссей, нісей, сансей тощо. Дослідники проблеми іссей та нісей (Д. Кітагава, Е. Кім) вважають, що «перше покоління мігрантів з Японії прибувало до США з думкою, що колись вони повернуться на батьківщину, опиняючись при цьому між двома країнами і повністю не належачи до жодної з них. Друге й третє покоління, на противагу їм, є носіями «гібридної ідентичності», проблемам її вивчення у творах азійсько-американських письменників в останні десятиріччя приділяється особлива увага» [12, с. 164]. Яскравим прикладом у цьому контексті є творчість К. Морі. Т. Біляніна зауважує, що «творчість Кьоко Морі суттєво відрізняється від традиційної літератури японсько-американських письменників нісей та сансей, таких як Тошіо Морі, Джон Окада, Хісае Ямамото та Джаніс Мірікітані» [6, с. 44].

Для покоління нісей характерним є зв'язок з минулим (для іммігрантів це часто єдиний символічний «терапевтичний» ефект). Відмінним прикладом у цьому контексті є автобіографічний роман Моніки Соне «Дочка другого покоління» («Nisei Daughter», 1953), назва якого безпосередньо вказує на приналежність до другого покоління іммігрантів. Героїня намагається зберегти зв'язок із минулим, зв'язок між поколіннями та прагне віднайти власне «я», визначити своє місце в нових соціальних умовах; відбивається

Created by Universal Document Converter

загальна тенденція пошуку рівноваги між спадщиною генетичної культури та злиттям із сучасністю навколо.

Мотив минулого яскраво простежується у творчості Д. Лагірі та Б. Мухерджі, і цим автори заявляють про свою приналежність до покоління нісей. Твори Д. Лагірі вже давно не розглядаються з позицій мультикультуралізму, як своєрідної метафори «melting pot» (розплавлення, розпорошення культур). Вагомою є метафора «салатної миски» (salad bowl) / «яскравої веселки» (bright rainbow) – коли всі «інгредієнти» в транскультурному тексті не розчиняються в американську мрію, а співіснують кожна окремо, наголошуючи на своїй важливості.

Культурна метафора. Приналежність письменника до певного покоління іммігрантів (іссей, нісей, сансей) не можна інтерпретувати без культурної *метафори*, адже кожен по-своєму передає бачення США іммігрантами різних поколінь. Наприклад, Б. Мухерджі ототожнює самих індійців з метафорою. Після переїзду до США письменниця змінила своє бачення стосовно індійських іммігрантів: вони мали потенціал змінити не тільки себе, а й країну, в якій живуть. «Індієць – це метафора, особливий підхід до розуміння світу. Хоча персонажі моїх оповідань є або були індійцями, я розповідаю історії про зламані ідентичності та забуті мови, про бажання увійти до нової спільноти, не зважаючи на постійний страх невдачі та зради» [13, с. 3].

Етимологія метафори з грецького (Μεταφορά) означає «перенесення», вона описує щось подібне на кшталт міграції, міграції ідей в образи. Цікаву точку зору в цьому контексті має С. Рушді: «мігранти – це люди, що народилися в одному середовищі й перенесені до іншого, – за самою своєю сутністю є метафоричними істотами» [14, с. 278]. Не є виключенням і образ США, який часто уособлюється як «прийомна» для іноземних прибульців

Created by Universal Document Converter

країна. Культурне непорозуміння – це метафора соціального відчуження[4], а іноді й неприхованої агресії «нерідного» суспільства.

До схожої метафори вдається Дайске Кітаґава. У праці «Issei and Nisei: The Internment Years» автор стверджує, що більшість іммігрантів-японців першого покоління ставляться до Японії як до «рідної матері» (実母), в той час як Америка стала для них «свекрухою» (義母, «свекруха» «прийомна матір») [15, с. 12]. За японською традицією, коли дівчина виходить заміж, вона залишає рідну сім'ю та переїжджає до родини чоловіка – так само й іммігрантам доводиться залишити рідні землі та звикати до життя у новій «сім'ї» (країна), терпляче зносячи всі труднощі адаптації.

Т. Біляніна наголошує, що «важливою особливістю японсько-американської літератури протягом декількох поколінь, починаючи з іссей, першого покоління мігрантів, є постійна внутрішня боротьба у вирішенні дилеми: асимілюватись у новому суспільстві чи обрати культурну «іншість» [6, с. 148]. Проте письменники нісей вдаються до американських реалій та до подвійної ідентичності героя, який самоствердується через відносини з іншими американцями.

Досліджуючи азійсько-американську літературу, американська вчена Сау-Лінг Вонг вдається до своїх двох метафор – «необхідність та надмірність», відповідно до різного покоління іммігрантів [8], оскільки взаємини між поколіннями (generation gap) – одна з найпоширеніших тем азійсько-американської літератури останніх десятиліть.

Sansei. Для письменників сансей (як і для нісей) характерним є погляд «здалеку» на Індію / Японію як на батьківщину предків та прагнення до пізнання й збереження своїх традицій. Але такі письменники як Д. Лагірі та К. Морі мають можливість подивитись на свою країну (Індію / Японію) одночасно зсередини та ззовні, маючи, таким чином, «двовимірний погляд» на

[4] В цьому контексті варто згадати і про «метафору кордону», важливу не лише для чиканос, але і для азіато-американців: обоє знаходилися між двома культурами, і були розділені як умовним, так і фізичним кордоном.

Created by Universal Document Converter

цю країну. М. Ііда зазначає, що завдяки цьому в художніх романах К. Морі можна побачити не опис життя американки японського походження, а «розповідь про життя японки, яка жила в Японії часів дитинства письменниці, написану з перспективи погляду американки» [16, с. 247].

Формування ідентичності третього покоління іммігрантів зазнає «значного впливу періоду інтернування, а саме замовчування представниками старших поколінь (іссей та нісей) труднощів і травм військових років. Іммігранти третього покоління прагнуть сформувати свідому культуру, зберігаючи історію своїх батьків [17, с. 33]. У цьому контексті Т. Біляніна наголошує, що «сансей-письменники прагнули не тільки продовжити спростування міфів та стереотипів щодо іммігрантів, але й звертались до проблеми асиміляції або відокремлення від білої культури, яка домінує» [6, с. 47].

Повністю погоджуємося з Н. Висоцькою, яка переконана, що у 1970-і роки метафора «плавильного тигля» «перестала задовольняти Америку через низку факторів, оскільки мала на увазі гомогенізацію – перетворення в більш-менш однорідну масу» [18]. Причину цього дослідниця пов'язує з демографічною ситуацією, зміною складу іммігрантів до США, боротьбою расових і етнічних меншин за громадянські права і згадує про «закон третього покоління»: те, що син хоче забути, онук бажає згадати. Тобто ті, хто приїжджав до Америки, іммігранти в першому поколінні, хотіли якомога швидше стати американцями. Для цього вони міняли імена, відмовлялися від своїх національних звичок, традицій, одягу і т.д. Їхні онуки – американці за народженням. Їм не потрібно комусь доказувати, що вони американці, і тому вони можуть дозволити собі розкіш бути ще кимось, бути американцями через рисочку, «hyphenated Americans» [18].

Через символічну «розкіш» та «принципову переплетеність першопочатків» [19, с. 113] третє покоління відновлює «свої» права, оскільки цікавиться культурою своїх предків. Письменники порушують теми «свого» способу життя, які замовчувалися представниками другого покоління. Третє

Created by Universal Document Converter

покоління символічно та на художньому рівні «зближується» з першим саме через прагнення відродити «своє» етнічне коріння. У цьому контексті Г. Блум називає це явище «поклоніння предкам навпаки» («reverse ancestor worship») [20, с. 3]. Подібної думки дотримується і канадський дослідник Ч. Тейлор; він відстоює право на культурні особливості, адже «кожна культура містить у собі щось, що заслуговує на захоплення і пошану, навіть за наявності у ній елементів, що викликають негативний відгук» [21, с. 72].

Н. Бідасюк переконана, що «про ідентичність іммігранта більше не говорять, використовуючи опозицію Америка–Індія (Китай, Японія і т.п.) чи накреслюючи одновекторний рух зі Сходу до Нового Світу; особистість іммігранта описують новими термінами: флюїдність, національна неналежність, мультиспорідненість (fluidity, national non-attachment, multiple affiliations) [3, с. 141].

У творах письменників третього покоління помічаємо символічну «зміну акцентів»: письменники переймаються проблемами успішної асиміляції та розвитку культурної ідентичності героя саме в США, а не усілякі можливості збереження своєї автохтонної культури. Сучасний герой постає як «новий американець», який не турбується про збереження спадщини своїх предків. Водночас існує герой, який попри успішну асиміляцію в США, щосили намагається відновити культуру своїх предків хоча б на побутовому рівні, оскільки сприймає її як розкіш.

Створюється символічний «новий простір» для азійських іммігрантів. Н. Бідасюк зауважує, що «з новим витком азійсько-американських студій розширилися межі самого поняття, і зараз у рубриці азійсько-американської літератури часто можна знайти імена авторів не тільки вихідців з Азії, а й з діаспори азійсько-тихоокеанського регіону» [3, с. 136].

Третє покоління дозволяє собі розкіш відновлювати «свої» права, оскільки цікавиться культурою своїх предків. Письменники порушують теми «свого» способу життя, які замовчувалися представниками другого покоління. Третє покоління символічно та на художньому рівні «зближується» з першим

Created by Universal Document Converter

саме через прагнення відродити «своє» етнічне коріння. Для сучасного азійсько-американського читача твори зберігають культурну пам'ять, підтримують духовно, пропонують моделі для наслідування. Таких письменників стара культура приваблює більше, ніж нова. У творах присутня ностальгія за минулим, оскільки вони насичені культурними особливостями «своєї» батьківщини.

Твори сучасних азійсько-американських письменників вирізняються особливою тематикою. Наскрізною темою є проблема втрати «деш»[5] і особливості формування нової ідентичності. Письменники зображують героїв крізь призму гетерогенності (відмінності, інакшості), відтак їхні герої-іммігранти утворюють своєрідний культурний анклав. Символічний стан іммігранта «через риску» Н. Висоцька вбачає у «способі протистояння однаковості «одноповерхової Америки», оскільки належати до якоїсь ще національної групи – престижно, це виділяє тебе з однорідної маси тобі подібних» [18]. Сьогодні до більш традиційних етнічних груп вихідців з Азії додаються «свіжі» іммігранти – в'єтнамці, індійці, індонезійці, лаосці, які поступово долучаються до літературного процесу» [2, с. 296].

Твори трьох поколінь тематично однакові передовсім через спільні теми родини, расової нерівності, проблему поколінь, множинної ідентичності, процеси асиміляції / американізації тощо. Відтак, тематичний принцип класифікації творів не менш важливий.

В. Селігей переконаний, що «теорії «салатної миски», так само, як і теорія «плавильного тигля» М. Тлостанової, не в змозі пояснити складності феномену азійсько-американської літератури» [22, с. 10]. Це обумовлено тим, що до головних проблем сучасної азійсько-американської літератури (сім'я,

[5] Поняття «деш» («देश» дослівно «батьківщина» з бенгальської) є важливим в азійсько-американській літературі, оскільки мова йде про «письменників через риску» (hyphenated writers), які поєднують дві культури, дві ідентичності, і переносять це на своїх героїв. Про символічні «сліди» переходу від «свого» до «чужого» нагадує постійна ностальгія за втраченим минулим. Героям-іммігрантам важливо не лише чітко і правильно окреслити (побачити) лінії переходу (контури «свого-чужого»), але й зрозуміти важливість і необхідність перетину цих меж. У результаті цього їхня ідентичність «рухлива» / гібридизована.

Created by Universal Document Converter

соціум, природа, покоління, їжа, релігія) додається культурна складова, яка і стає вирішальним фактором становлення нової транскультурної особистості, здатної до освоєння декількох культур одночасно. Транскультурність складає основний проблемний пласт творів сучасних письменників порубіжжя.

Транскультура постає як соціокультурна модель, і її переосмислення важливе через латинський префікс *транс-*, який означає «через», «з іншого боку», «між», «над». Т. Надута переконана, що «динамічна форма існування, що криється за префіксом «*транс-*», зумовлює одночасне тлумачення межі розподілу культур і їх перетин або стирання письменниками, митцями, філософами. Процес формування літературного твору, таким чином, передбачає творення нової семіологічної системи» [23, с. 134].

Сучасну транскультурацію «не можна звести лише до локальних процесів комунікації чи її відсутності між двома чи декількома націями-державами. Цей процес має сьогодні системний характер і прямо пов'язаний із глобалізмом» [24, с. 148]. З'являються нові терміни типу «американська культура у себе вдома», «американістика за кордоном», «європейська точка зору» [25], які відкривають шлях сучасній транскультурності та культурній гібридизації. Нині пропонується перейти «від концепції культурного плюралізму, побудованої за принципом веселки, де кольори співіснують, але не змішуються, до бачення культури США як «меланжу», де підкреслюється її принципова гібридність або «креольність» [2, с. 277].

Висновки. З кожним роком все більше громадян США стають «американцями через рисочку», і, на відміну від представників раннього періоду, не вбачають у своєму культурному походженні сором чи неприйняття. Навпаки своє походження вони розцінюють як «бренд» / розкіш, адже належність до певної етнічної спільноти дає змогу відчути себе «особливим», непересічним, і водночас знайти коло спілкування зі «своїми».

Уявлення про ідентичність американця помітно розширюється, його автентична ідентичність змінюється на транскультурну, позбавлену кордону «свого» / «чужого». Проблема гібридності поєднується з ускладненими

Created by Universal Document Converter

формами репрезентації «свого» та драматизмом транскультурних процесів сучасної глобалізації.

«Перемикаючи» культурні коди і прагнучи не втратити цілісність своєї ідентичності, в більшості випадків порубіжні герої «коливаються» між культурами і не можуть знайти стабільності. Вони помічають співіснування в собі двох свідомостей, кожна з яких виборює своє право на існування. Будучи плюральною особистістю і відзначаючись етнічною неоднозначністю, герой успішно «культивує» два культурні дискурси: ні «своє», ні «чуже» ним не нівелюється, навпаки, культурні суперечності зберігаються і переходять у нову амбівалентну якість – транскультурну.

Список використаних джерел:

1. Нумано Мицуёси. Не только самураи: Про женоподобных японских мужчин и немножко странную литературу. Новая японская проза. URL: https://www.susi.ru/anthology/preface2.html (last accessed: 16.01.2023).
2. Висоцька Н. О. Єдність множинного. Американська література кінця XX – поч. XXI ст. у контексті культурного плюралізму : монографія. К. : Вид. центр КНЛУ, 2010. 456 с.
3. Бідасюк Н. В. Азіатсько-американське оповідання на карті сучасної американської літератури. *Американські літературні студії в Україні* : [зб. наук. ст.]. Київ : ВД «Києво-Могилянська академія». 2012. Вип. 7 : Американське Short Story: теорія жанру і практика сучасності (рубіж XX-XXI ст.). С. 134–144.
4. Lim S.G. The Ambivalent American: Asian American Literature on the Cusp. Reading the Literatures of Asian America / Eds. Lim S. G., Ling A. Philadelphia : Temple University Press, 1992. P.13-32.
5. Липина В. И. Трансцивилизационная литературная компаративистика восток-запад в третьем тысячелетии. *Проблеми вивчення та викладання східних мов та літератур*. Тези доповідей. Дніпропетровськ : видавництво ДНУ, 2006. С. 13-16.
6. Біляніна Т.С. Жанрово-тематична своєрідність творчості Кьоко Морі : дис. … канд. філол. наук : 10.01.04 / НАН України, Дніпровський національний університет імені Олеся Гончара. Дніпро, 2019. 251 с.
7. Яловенко О. В. Специфіка осмислення проблеми гендерних стосунків у творчості Джумпи Лагірі. Збірник наукових праць *«Філологічні трактати»*. Том 12, № 2, 2020. С. 136-143.

Created by Universal Document Converter

8. Wong S.-L. Reading Asian American Literature : From Necessity to Extravagance. Princeton University Press, 1993. 258 p.
9. Arteaga A. Chicano Poetics : Heterotexts and Hybridities. Cambridge : Cambridge University Press, 1997. 190 p.
10. Lahiri J. My Two Lives. Newsweek. MSNBC.Com / March, 6, 2006. P. 103-106.
11. Chin F. Come All Ye Asian American Writers of the Real and the Fake. The Big Aiiieeeee! : An Anthology of Chinese American and Japanese American Literature. NY : Meridian, 1991. P. 3-64.
12. Kim E. Asian American Literature : An Introduction to the Writings and Their Social Context. Philadelphia : Temple University Press, 1982. 363 p.
13. Mukherjee B. Darkness. Ontario : Penguin Books Canada Ltd., 1985. 200 p.
14. Rushdie S. Imaginary homelands : Essays and criticism 1981-1991. Granta Books & Penguin Books, 1991. 439 p.
15. Kitagawa D. Issei and Nisei : The Internment Years. New York : Seabury Press, 1967. 174 p.
16. Mori K. Shizuko's Daughter. New York : Fawcett Juniper, 1994. 214 p.
17. Balestrieri E. A Brief History of the Critical Reception of Japanese-American Literature in the U.S. 文藝言語研究. 文藝篇, 40, 2001. P. 29-57.
18. Висоцька Н. Сучасна література США в контексті культурного плюралізму. URL: https://polit.ru/article/2010/09/23/ literature/ (дата звернення: 12.01.2023).
19. Висоцька Н. О. Американський «текст» як продукт культурної креолізації. *Американські літературні студії в Україні*. Київ : Інститут літератури ім. Т. Шевченка НАН України, 2006. Вип. 3. С. 102-114.
20. Bloom H. Asian-American Writers. InfoBase Publishing, 2009. 219 p.
21. Taylor Gh. The Politics of Recognition. Multiculturalism, examining the politics of recognition / Ch. Taylor… [et al.]; ed. and introd; by A. Gutmann. Princeton, N.J. : Princeton University Press, 1994. P. 25-73.
22. Селигей В. В., Липина В. И. На перекрестке культур Востока и Запада : транскультурный феномен творчества Фрэнка Чина : монография. Днепропетровск : Инновация, 2013. 174 с.
23. Надута Т. Транскультурна модель сучасної сіно-американської літератури : теоретичний аспект. *Вісник Дніпропетровського університету ім. А. Нобеля. Серія «Філологічні науки»*, 2012. № 1 (3). С. 133-139.
24. Тлостанова М. Множественная идентичность в контексте концепции транскультурации. *Личность. Культура. Общество*. 2010. Т.12. № 4. С. 142-156.
25. Gunter H. Lenz. Toward a Politics of American Transcultural Studies. Discourses of Diaspora and Cosmopolitanism. URL: https://escholarship.org/uc/item/24m9n1n3 (last accessed: 05.01.2023).

Created by Universal Document Converter